Leeftocht

JAARGANG 42 | NR 3 | NOVEMBER 2026

P922542 • AFGIFTEKANTOOR: 2099 ANTWERPEN X • MAANDELIJKS TIJDSCHRIFT (VERSCHIJNT NIET IN JULI EN AUGUSTUS) JAARGANG 42, NR. 3, NOVEMBER 2026
AFZENDER: KATHOLIEK ONDERWIJS VLAANDEREN, GUIMARDSTRAAT 1, 1040 BRUSSEL

Doden begraven

BIJ DE COVER

Anneke Bollebakker schilderde Gods tuin. We zien tulpen als symbool van gebed, zonnebloemen die zich keren naar het licht en margrieten als symbool voor een nieuw begin. De bloemen zitten verweven in verschillende harten: van God, van Zijn kerk, van jou en mij. Rechts onderaan zien we zaad dat in de grond valt, sterft en nieuwe vruchten voortbrengt.
November is de maand waarin we onze doden gedenken. We herinneren ons hun namen, dragen ze mee in ons hart en spreken ze met liefde uit. Wij hebben hun dode lichamen begraven, houden vast wie ze voor ons waren en geven hen tegelijk uit handen aan een onmetelijke Liefde. We vertrouwen erop dat ze nu vertoeven in die goddelijke tuin, voor eeuwig en altijd.

IN DIT NUMMER

De doden begraven, een werk van barmhartigheid dat ons beroert in deze novembermaand. We vieren Allerheiligen, brengen een bezoek aan het kerkhof, en tegelijk worden we als christenen uitgenodigd om verder te kijken. Over de grens van de dood heen verlangen we naar het eeuwige Leven, gedragen in Gods liefde.
We bidden voor levenden en doden, een geestelijk werk van barmhartigheid.

Tobit, het Oudtestamentische boekje, getuigt van een rechtschapen man die leeft vanuit barmhartigheid. Naast het delen van voedsel met wie honger heeft en het kleden van naakten begraaft hij ook de doden van zijn eigen volk in ballingschap. Wanneer hij aan zijn zoon Tobias vertelt hoe hij zich moet gedragen (Tob 4), herkennen we de woorden die Jezus eeuwen later zal uitspreken en die we nu benoemen als de zeven werken van barmhartigheid (Mt 25), criteria om in Gods Koninkrijk te komen.

Pater Damiaan is onze heilige van de maand. Hij is een bruggenbouwer die ijvert voor een gemeenschap waar ieder ertoe doet. In zijn voetspoor geeft het Damiaancollege in Aarschot de inspiratie van pater Damiaan handen en voeten in de concrete werking van de school.

We merken dat de dagen korter worden. De duisternis neemt stilaan de overhand. Voor christenen betekent dat dat de advent in aantocht is. Voor hindoes staat hun grootste feest op het programma: op 8 november vieren ze Divali.

JAARGANG 42 | NUMMER 3

LEEFTOCHT

Leeftocht. Proviand voor onderweg, een verademing voor onderwijsmensen.
Maandelijkse inspiratiebron: pro.katholiekonderwijs.vlaanderen/leeftocht
Impressies zijn welkom op leeftocht@katholiekonderwijs.vlaanderen
Coverbeeld Anneke Bollebakker

KATHOLIEK ONDERWIJS VLAANDEREN

v.u. Bruno Vanobbergen

In de Bijbel

Het Oudtestamentische boek Tobit
Het boekje Tobit is een soort sprookje in de Bijbel over een gewone familie – Tobit en Anna met hun zoon Tobias en zijn vrouw Sara – met daarin een reisverhaal. Het toont ons hoe God zorgend met mensen omgaat. Het getuigt van een God die gelovige mensen zegent, ook al moeten ze misschien een tijdlang lijden. Mogelijk kan het verhaal een licht werpen op ons eigen leven en verhelderen hoe God ook met ons op weg gaat.

Werken van barmhartigheid: ook de doden begraven
Tobit is een rechtschapen en menslievend man die de joodse Wet zeer nauwgezet naleeft. Zijn rechtschapenheid uit zich in het geven van aalmoezen en het begraven van de doden. Dat lezen we in Tob 1,17: 'Ik deelde mijn voedsel met wie honger leed, mijn kleding met wie geen kleren had, en als ik zag dat het lichaam van een gestorven Israëliet buiten de muren van Nineve was gegooid, begroef ik het.'
Tobit wordt ondanks zijn goedheid zwaar op de proef gesteld: hij moet vluchten, verliest zijn bezittingen en wordt blind. Toch blijft hij God trouw. En God steunt hem door een engel te sturen die met zijn zoon Tobias op reis gaat en hem veilig terug thuis brengt. Tobits afscheidswoorden aan Tobias voor die vertrekt (Tob 4) sluiten nauw aan bij de werken van barmhartigheid die we van Jezus te horen krijgen in Mt 25. Als we zo handelen, zullen we welkom zijn in Gods Koninkrijk.

God stuurt in Zijn zorgende nabijheid een engel.
De Bijbel spreekt herhaaldelijk over engelen. Het zijn boodschappers van God zelf. Waar een engel optreedt, hoort men Gods woord, ziet men Gods wil geschieden. Hij geeft gestalte aan Gods zorg voor mensen. In die zin kunnen we ook spreken van engelen van mensen of 'een reddende engel zijn'. In dit verhaal blijkt de engel Gods bondgenoot voor onderweg. Als mensen het niet meer zien zitten omdat het kwaad zoveel sterker lijkt dan het goede, dan is God incognito aanwezig. Rafaël is door God gezonden als reisgenoot voor Tobias, maar hij wordt pas op het einde herkend als hij Tobit en Tobias toespreekt (Tob 12) en zegt: 'Prijs God, dank Hem ten overstaan van alle mensen voor al het goede dat Hij jullie heeft gebracht. Prijs Hem, bezing Zijn naam. Vertel aan iedereen wat Hij heeft gedaan, geef Hem de eer en wacht niet om Hem te danken. De geheimen van een koning kunnen beter verborgen blijven, maar wat God doet moet bekend worden gemaakt en tot Zijn eer worden geroemd. Doe het goede, dan zal het kwaad je niet treffen.' (12,6-7)

Next level

Tobit moet veel lijden doorstaan. Het verwijt dat hij krijgt dat zijn goedheid hem niet veel heeft opgebracht, is heel herkenbaar in onze tijd.

Waarom zou je je vasthouden aan regels en voorschriften?
Waarom zou je je vel riskeren voor een ander?
Waarom zou je het goede doen, soms zelfs ten koste van jezelf?

Tobit nodigt ons uit om toch trouw te blijven aan ons geloof, ook in moeilijke omstandigheden. Want Gods engel is niet veraf, herken je hem?

Blikopeners

Brief van pater Damiaan (1888)
© Damiaanmuseum Tremelo

Onlangs ontving het Damiaanmuseum (Tremelo) een originele brief van pater Damiaan uit 1888, gericht aan de Londense anglicaanse pastor Hugh B. Chapman, die geld inzamelde voor de lepranederzetting. Deze brief is niet alleen zeldzaam, maar werpt ook nieuw licht op de internationale contacten en diepere motivaties van Damiaan in de laatste jaren van zijn leven als priester-missionaris op de Hawaï eilanden. Wat deze brief zo bijzonder maakt, is dat het een rechtstreeks venster biedt op Damiaans persoonlijke gedachten en engagement in een cruciaal moment van zijn leven. De brief was een gift van de *Saint Francis Leprosy Guild* in Londen en bereikte het museum met hulp van de Belgische priester Patrick van der Vorst (Westminster Cathedral, Londen).

De engel op de begraafplaats in Lourdes brengt ons een boodschap: *Lux perpetua luceat eis*. In vertaling lezen we: 'dat het eeuwige Licht hen mag verlichten'. Als kerkhofbezoeker worden we uitgenodigd om te luisteren naar die woorden van God. Ze houden de belofte in van de verrijzenis, vanuit de duisternis wordt elke mens geroepen tot een eeuwig leven in het Licht. Dat durven geloven is geen vanzelfsprekendheid. In al zijn kwetsbaarheid staat die engel daar, temidden van de doden die er begraven liggen. Hij nodigt ons uit om ons geleefde leven in Gods handen te leggen.

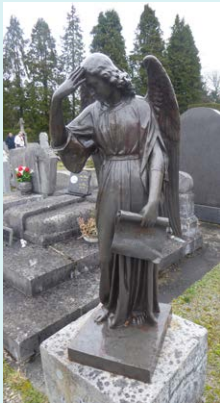

Kerkhoven,
sporen van geleefd leven,
overdekt door sneeuw
of blakend in de zon,
plaatsen om te gedenken,
om even in de stilte
te verwijlen,
om rust en tijd te vinden,
om te herinneren,
om de liefde te voelen,
die was en die is,
voor altijd.

Sta op.
Ontwaak.
Er is licht in jou
dat nooit dooft ...

Bezinning en gebed

Waar zijt Gij, God?

Waar zijt Gij, God,
wanneer de dood
als een vuist
op het leven neerkomt?
Waar horen wij thuis
wanneer verdriet
de aarde onherbergzaam maakt?
Wees niet de verre onbekende.
Laat ons niet achterblijven
in het leven als in een leegstaand huis.
Kom naderbij, God,
dat wij mededogen
in uw zwijgen voelen.
Laat over ons
geen eindeloze schaduw vallen.
Maar keer ons naar u en
bewaar het licht in onze ogen.
Gij, onze hoop
en onze verre, verre einder.

God, Vader van het leven,
wij vragen u: draag zorg voor onze overledenen,
omring ze met uw goedheid en geborgenheid,
laat hun hand niet los, nu zij gestorven zijn.
Geef hen een nieuwe morgen.

God, Vader van het leven,
troost ons in de pijn die wij voelen
als wij van dierbare mensen afscheid moeten nemen,
wis de tranen van ons gezicht, en sterk ons in het geloof
dat er leven is bij Jou, na de dood.

God, Vader van het leven, doe ons niet zeggen:
'dood is dood' en 'je leeft maar één keer'.
Maak dat in de klank van onze woorden duidelijk wordt
dat het leven altijd sterker is dan de dood.

God, Vader van het leven,
doe ons zorg dragen voor het leven hier op aarde,
laat niet toe dat wij elkaar kwetsen en doden,
doe ons zo leven dat de dood tussen ons geen kans krijgt.

God, Vader van alle leven,
onze zorgen gaan ook uit naar alle mensen
die overmand zijn door wanhoop en duisternis,
die ziek zijn of zwaar moeten lijden, dat zij de warmte
mogen voelen van Uw en onze aanwezigheid.

(eventueel)
God, Vader van alle leven, afgelopen jaar moesten
wij afscheid nemen van ... (onze collega, leerling, ...).
We branden nu een kaarsje voor hem/haar/hen
en geven zijn/haar/hun naam een plaats in onze school.

'Bidden voor de levenden en de doden' is één van de geestelijke werken van barmhartigheid en misschien wel het meest merkwaardige. Het is immers het enige uitdrukkelijk religieuze geestelijk werk van barmhartigheid. Niet toevallig ontstaat zo een parallel met het zevende werk van de lichamelijke werken van barmhartigheid, namelijk 'de doden begraven'. Deze ultieme vorm van barmhartigheid op lichamelijk vlak krijgt een geestelijke pendant in het bidden voor de levenden en de doden. Meteen zet dit werk ons op het spoor van de religieuze verankering van barmhartigheid.'

Burggraeve R., *De onverschilligheid voorbij. Zeven eigentijdse wegen van barmhartigheid*, Lannoo, 2017, p. 150.

Bezinning en gebed

Zal ik je nog één keer in de armen nemen,
zachtjes een liedje voor je zingen?
Zal ik je fluisterend vertellen
over hoop,
over verlangen,
over een afscheid
dat nooit af is?
Zal ik je dragen tot we
niet meer verder kunnen
en je dan toevertrouwen
aan de aarde, aan
het water, aan het vuur?
En dat ik je dan
vaarwel zeg
en misschien, ergens, ooit,
tot ziens?

Ruth

Donker in onze dagen,
donker in onze nachten.
De weg van ons leven,
gehuld in duister van niet weten
en niet kunnen.
Waarheen? Waarvoor? Waarom?
Het vragen houdt niet op,
de wereld lijkt verdwaald,
onze dromen verloren.
En toch blijven mensen
elkaar aansporen
niet in het donker te blijven.
Advent doet ons uitzien
naar de komst van die ene Mens,
de komst van dat ene Licht,
naar God-met-ons,
soms zo ver weg
en dan weer zichtbaar en heel nabij.

God van nabijheid,
in de stilte van deze komsttijd
roepen wij U niet van ver,
maar zoeken wij U
in het kleine, het kwetsbare, het onbeschermde.

Leer ons,
in dagen van verwachten,
een liefde die niet stil blijft of bij woorden,
maar die gestalte krijgt
in daden van barmhartigheid.
Maak ons nabij aan wie alleen of eenzaam is.

Herinner ons,
in deze advent, aan het visioen:
'geen kind mag buiten staan'.
Niet het drukste, niet het stilste,
niet wie anders is, niet wie het moeilijk heeft.

Open ons bestaan,
zodat wij elk kind kunnen zien zoals U het ziet.
Dat wij ons samenleven tot een ruimte maken
waar niemand wordt uitgesloten.

Laat Uw licht groeien in ons:
kaars na kaars, daad na daad.

Kom, Vredebrenger,
en maak ons tot mensen van Uw advent:
liefde die werkt in barmhartigheid.

Rik Depré

Allemaal anders

Op 8 november vieren hindoes *Divali*, het feest van het licht. Het woord 'Divali' betekent 'een rij lichtjes'. Die lichtjes zijn traditioneel aardewerken lampjes die branden op olie of gesmolten boter. De lichtjes moeten de duisternis en het kwaad verdrijven.

Vuil is volgens hindoes een bron van kwaad. Dus je bereidt je voor op *Divali* door het huis, je lichaam en je ziel te reinigen. Het huis wordt helemaal schoongemaakt en versierd met bloemen. Minstens een week lang eet je geen vlees en drink je geen alcohol. *Divali* is een echt familiefeest. Bij het licht van de lampjes wordt lekker gegeten, vooral veel zoetigheid. Men geeft elkaar cadeautjes en vertelt spannende oude legenden. Soms verkleden kinderen zich ook als beroemde figuren uit die verhalen.

Divali duurt tussen de twee en vijf dagen. De huizen staan dan vol met de lichtjes, *diya's*. Ze spelen een belangrijke rol in allerlei verhalen. Zo wezen ze prins Rama de weg terug naar zijn koninkrijk nadat hij jarenlang in het bos had moeten leven.

De lichtjes lokken ook Lakshmi het huis binnen, de geluksgodin die het huishouden en het gezin beschermt. Mensen maken daarnaast mooie tekeningen van gekleurd poeder voor haar op de vloer. Die heten *rangoli*. Lakshmi symboliseert de vrouw als de spil van het gezin. Daarom is *Divali* ook een soort moederdag.

Bron: www.weetwatjeviert.nl

Sitaram, Radha en Krishna vieren Diwali, eind 18e eeuw. Collectie: Nationaal Museum, New Delhi © Wikimedia Commons

Feesten van de maand

2 NOVEMBER
Allerzielen

Katholieken gedenken alle overledenen.

8 NOVEMBER
Divali

Hindoes vieren de overwinning van het licht op de duisternis.

28 NOVEMBER
Kerstvasten

Orthodoxe christenen starten hun veertigdaagse vastenperiode voor Kerstmis.

Heilige helden …

Jef De Veuster wordt op 3 januari 1840 geboren in Tremelo. Als jongvolwassene treedt hij in bij de paters van de Heilige Harten in Leuven en krijgt een nieuwe naam: Damiaan. Op 23-jarige leeftijd reist hij als missionaris naar de Hawaï-eilanden en leert er de Hawaïanen en hun cultuur beter kennen. Vrijwillig trekt hij op 10 mei 1873 naar het eiland Molokai, waar mensen met lepra verplicht in afzondering leven.

© Damiaanmuseum, Tremelo

Op Molokai komt de kracht van Damiaan als bruggenbouwer naar boven. Hij is een religieus geïnspireerde ontwikkelingshelper en mensenrechtenactivist *avant la lettre*. Vanuit zijn geloof zet hij zich in voor mensen die uitgesloten worden, enkel door hun ziekte. Samen met hen bouwt hij een gemeenschap op waarin niemand buitenspel staat. Voor Damiaan is elk mensenleven de moeite waard. Zo belichaamt hij de fundamentele Hawaïaanse waarden van familie en gemeenschap (*ohana*), van aandacht en zorg voor elkaar (*malama pono*), van liefde en verbondenheid over grenzen heen (*aloha*).

Damiaan sterft op 15 april 1889 op Molokai waar hij eerst ook begraven wordt. In 1936 krijgt hij een nieuwe rustplaats in de Sint-Antoniuskapel in Leuven. Damiaan is echter springlevend. Zijn inzet en solidariteit blijven fascineren en inspireren over grenzen van afkomst, huidskleur, geaardheid, handicap, religie en levensbeschouwing heen. In Damiaans voetsporen zetten talrijke mensen en organisaties zich in voor mensen in nood, voor een rechtvaardige en menswaardige wereld. Mag hij ook jou inspireren?

… in het werkveld

Al meer dan 135 jaar draagt onze school met trots de naam van de heilige Damiaan. Zijn boodschap van zorg, verbondenheid en engagement blijft ons elke dag inspireren. We geloven dat iedereen meetelt en zetten sterk in op kansen geven, ondersteunen en positief versterken. In onze lessen en begeleiding leeft Damiaans pioniersgeest voort: met aandacht voor ieders talenten, zorg voor elkaar en de overtuiging dat je samen het verschil kunt maken, vandaag en morgen.

Damiaaninstituut Aarschot | www.damiaaninstituut.be

© Damiaaninstituut Aarschot